

Samenwerkplaatsen, samen bouwen aan de toekomst van de wijk

Urban Living Lab Breda (ULLB) exploreert nieuwe wegen in stedelijke samenwerking

Ger Pepels is docent en onderzoeker Leisure & Events bij Breda University of Applied Sciences en kwartiermaker ULLB. Henk Schol is kwartiermaker ULLB, journalist, onderzoeker, dagvoorzitter en moderator. Marc Holvoet is docent en onderzoeker Built Environment & Logistics bij Breda University of Applied Sciences, eigenaar Nieuwbruut en kwartiermaker ULLB.

De duurzame sociale, ecologisch en economische ontwikkeling stelt Breda voor een substantiële uitdaging. Qua brede duurzame ontwikkeling (VNG 2020) neemt Breda overall de 204e plaats van 355 gemeentes in, voor het sociale kapitaal zelfs de 290e. Ook de Rekenkamer Breda laat zien dat de maatschappelijke ontwikkelingen bewoners en ook wijken in sterk uiteenlopende mate raken (Segregatie in Breda, 2021). Toch blijkt in tijden van corona dat bewoners in een sterk getroffen stad als Breda ook op elkaar aankunnen. Met de groeiende impact van de 'grote' transitievraagstukken zoals energie, klimaat en inclusie, staat de stad voor grote uitdagingen.

Dit artikel belicht de bijdrage die Urban Living Lab Breda (ULLB) wil brengen, in het bijzonder in haar Samenwerkplaatsen. ULLB wil bijdragen aan de gelijkwaardige verbinding van alle betrokkenen in de stad. In Samenwerkplaatsen staan de gelijkwaardige interacties van alle betrokkenen op wijkniveau centraal.

ULLB

In ULLB werken uiteenlopende partijen aan verschillende programma's zoals: Nieuwe economie, Duurzame stad en Stad als community. ULLB stelt zich rondom de gezamenlijke transitievraagstukken op als actieve verbinder van inwoners, overheid, maatschappelijke organisaties, onderwijs en bedrijfsleven, en gaat op zoek naar nieuwe oplossingen voor een duurzame wereld en inclusieve samenleving. ULLB nodigt in Samenwerkplaatsen nadrukkelijk inwoners uit om vanaf de start mee te werken

aan nieuwe oplossingen voor een duurzame, gezonde, leefbare en voor iedereen toegankelijke stadssamenleving.

Transformatieve sociale innovaties centraal

De aanpak van de geschetste uitdagingen vraagt de betrokkenheid van velen, zo niet allen. Samenwerkplaatsen verbinden grote maatschappelijke uitdagingen aan uitdagingen die ook op lokaal niveau herkenbaar zijn, zoals ongelijke kansen en uitsluiting. Samenwerkplaatsen richt zich op het mobiliseren van alle maatschappelijke krachten op een gelijkwaardig speelveld: bewoners en bewonersinitiatieven naast de overheid, bedrijven en maatschappelijke organisaties. De start is gemaakt in de wijken Hoge Vucht, Doornbos Linie, Schorsemlen en Fellenoord in september 2020.

De burger is als bewoner echter lang niet altijd direct betrokken bij de ontwikkeling- en besluitvormings- en uitvoeringstrajecten, zelfs niet bij onderwerpen die direct de eigen leefomgeving raken.

Samenwerkplaatsen willen de stedelijke dialoog over de brede verduurzaming structureel veranderen door ervoor te zorgen dat de bewoners ook direct kunnen bijdragen, naast de stem via de representatieve democratie. De aandacht van de inspanningen richt zich daarbij op het creëren van fundamenteel nieuwe relaties tussen de maatschappelijke actoren (governance). Afhankelijk van het onderwerp zullen ook technologische innovaties een rol spelen,

zoals bij de energietransitie en nieuwe vormen van stedelijke landbouw, maar deze vormen niet het startpunt van de zoektocht.

Projecten overzicht ULLB

●			Samenwerkplaatsen
●			
●			
●			

Technische innovaties Socio-technische innovaties Innovaties van het sociale

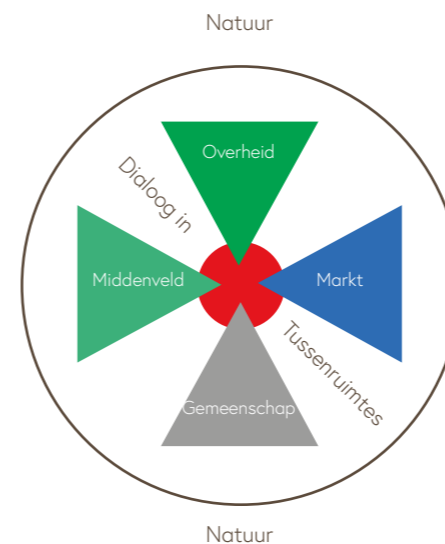
- Transformeren
- Verbeteren
- Lereren
- Begrijpen

Figuur 1 Samenwerkplaatsen

De aandacht in Samenwerkplaatsen gaat uit naar de ondersteuning van de bewoners en de gemeenschap bij de versterking van zowel de onderlinge dialoog als naar de dialoog met de institutionele spelers als de overheid, maatschappelijk middenveld en bedrijven.

Rond uiteenlopende vraagstukken (in figuur 2 verbeeld als rode stip), zoals de zorg voor

elkaar, de kwaliteit van de fysieke ruimte en de verduurzaming van de woningvoorraad, is het van belang en mogelijk om bewoners in verschillende rollen te betrekken. Natuurlijk blijft de bewoner gebruiker, maar steeds vaker kan hij/zij ook co-producent zijn. Tijdens Covid-19 traden vele bewoners naar voren om in onderlinge dienstverlening zelf zaken voor elkaar in de gemeenschap te regelen, waar zowel overheid, marktpartijen als maatschappelijke organisaties het lieten afweten.

Figuur 2 Gelijkwaardig maatschappelijk speelveld (Pepels 2020)

Afhankelijk van het vraagstuk zullen actoren meer of minder betrokken zijn bij een onderwerp en uiteenlopende rollen aannemen. Steeds vaker blijkt het relevant te zijn om ook de natuur als een relevante actor te zien.

Kwetsbare wijk op zoek naar verbeterkracht

Breda-Noord, specifiek het stadsdeel Hoge Vucht, betitelen zowel de lagere als de centrale overheid als een kwetsbare wijk. Komende jaren investeren ze daar in verbetering van leefbaarheid en veiligheid. Het Rijksproject 'kwetsbare wijken' en de gemeentelijke inzet 'Verbeter Breda' - dat de hele stad betreft - komen hier samen.

ULLB is een initiatief van kwartiermakers uit Breda en het hoger onderwijs (Avans en BUAs).

Hoge Vucht is een stadsdeel dat de afgelopen jaren almaar verder op achterstand is geraakt bij het welvarender deel van Breda (Rekenkamer, 2021). Onderdelen van het probleem van kwetsbaarheid zijn het betrekkelijk hoog aandeel sociale huurwoningen, beschikbaar voor lage inkomens, en daarmee deels samenhangende de hoge graad van (multi)problematiek in huishoudens.

De wijkraad Breda-Noord is van mening dat de lokale politiek de wijk de facto in de steek heeft gelaten en dat welzijnswerk weinig heeft kunnen bijdragen. Derhalve vindt de wijkraad dat het nu aan bewoners zelf is om een agenda voor de toekomst te ontwikkelen die perspectief kan bieden. Daarbij gaan ze samenwerking niet uit de weg. Integendeel, maar de raad eist wel een hoofdrol op voor de wijk zelf.

De weg naar zo'n agenda is geplaveid met vele drempels. Het is in deze multiculturele, voorsnog versplinterde wijk, die - naar het gevoel van veel wijkbewoners - geregeld een nogal willekeurige of weinig betrouwbare behandeling heeft gekregen van de overheid, lastig bewoners te mobiliseren. Deels zijn er frustraties, veel mensen is nog nooit duidelijk geworden dat ze iets te vertellen kunnen hebben. Er is dus eerst een enorm opbouwkarwei te verrichten.

Bijdrage van ULLB

Daarvoor heeft de wijkraad de hulp ingeroepen van ULLB. Middels enkele verkennende acties en onderzoeken op specifieke thema's door studenten zijn de eerste buurtbewoners betrokken. Deze activiteiten van studenten zijn slechts eerste stappen in de mobilisatiestrategie die de wijk beoogt.

Wel zijn intussen mensen gemobiliseerd voor digitale wijkbijeenkomsten. Eén bijeenkomst handelde over bouwplannen rond een voor-malige buurttuin. Buurtbewoners hebben hierover in een eerste consultatieronde hun opvattingen en ideeën gedeeld met de wijkraad en de eigenaar van de grond, een lokale woningbouwcorporatie. Ook raadsleden namen deel aan de consultatie.

In de tweede wijkbijeenkomst is op initiatief van de wijkraad de aftrap van het bredere verbeterproces 'Verbeter Hoge Vucht' gegeven met als doel groepen bewoners te interesseren en te mobiliseren om hun eigen toekomstagenda voor de wijk te maken. Na een korte toelichting op de plannen rond 'Verbeter Breda' door burgemeester Depla, gingen ruim 60 bewoners op een waarderende manier in gesprek over de beleving van de leefbaarheid van de wijk en de verbeterpunten. Gemeenteraadsleden, vertegenwoordigers van woningbouwcorporaties en andere maatschappelijke organisaties luisterden mee.

De aanpak vraagt de betrokkenheid van velen, zo niet allen.

Asset-Based Community Development

De wijkraad wil de deelnemers aan de wijkbijeenkomsten betrekken bij verdere uitwerkingen en mogelijk realisaties. Op ULLB rust nu de dure plicht de wijkraad en geëngageerde wijkbewoners in die eerste stappen een handje te helpen en zo de organisatie van het proces op poten te krijgen. Daarbij wordt vanuit de ABCD-inspiratie gewerkt: Asset Based Community Development.

In ABCD gaat het erom dat de ontwikkelingen in de wijk door bewoners vorm krijgen en in dialoog bepaald worden. Interacties tussen instituties en bewoners schieten tekort als zaken vanuit een expert-positie gegeven worden aan bewoners en gedaan worden voor burgers. Zelfs het werken in co-creatie vanuit de instituties als dienstverlener, het werken met burgers, schiet tekort als de onderlinge verhoudingen onvoldoende gelijkwaardig zijn en/of de behoeften van bewoners of wijken alleen het uitgangspunt vormen.

'Asset-Based community development benaderingen gaan niet alleen verder dan 'top-down' (doen voor), ze gaan zelfs verder dan de 'doen met'-variant. ABCD gaat er vanuit dat veranderingen alleen duurzaam zijn als bewoners, ook in relatie met instellingen, leidend zijn.' (Cormac Russell, in: *Altijd nieuw gedoe!*, 2021).

De wijkraad is er zich van bewust dat bewoners zeker niet alles kunnen, en zal daarom waar nodig onder eigen regie samenwerken met de andere institutionele actoren.

Afsluiting

In Samenwerkplaatsen vult ULLB haar rol in als 'alongsider' (Russell, 2021) van bewoners. Allereerst voor de ontwikkeling van de onderlinge dialoog tussen bewoners, en op een later moment en waar mogelijk parallel, voor de dialoog met maatschappelijke actoren rond een zich steeds verbredend palet van onderwerpen. Zo wil ULLB bijdragen aan de versterking van de veerkracht van bewoners en daarmee steden in tijden van ingrijpende transitie.